

اهمیت ژئواکونومیک کریدور نخجوان برای تهران و باکو

رئیس جمهور آذربایجان آبان امسال گفته بود کریدور زنگرور را در خاک آذربایجان خواهیم ساخت چند وقت بعد در سخنانی خواهان انتقال بخشی از این کریدور به خاک ایران شد و در نتیجه آن توافقی به وجود آمد.

آران نیوز؛ الهام علی اف رئیس جمهور آذربایجان که آبان امسال گفته بود کریدور زنگرور را در خاک آذربایجان خواهیم ساخت چند وقت بعد در سخنانی خواهان انتقال بخشی از این کریدور به خاک ایران شد و در نتیجه آن توافقی به وجود آمد. براین اساس، ساخت بزرگراهی برای اتصال زنگرور جمهوری آذربایجان از ایران به نخجوان، یکی از قرارداد هایی بود که میان رستم قاسمی وزیر راه و شهرسازی و الهام علی اف رئیس جمهوری آذربایجان امضا شد.

این مسیر ۵۵ کیلومتری شامل ساخت جاده ها، توسعه حمل و نقل ریلی و خطوط ارتباطی دیگر در کنار تامین برق می شود. در این دیدار، شرکت های ایرانی که در ساخت این بزرگراه همکاری دارند نیز در کنار مقام های دو کشور حضور داشتند.

اهمیت کریدور نخجوان

در ۱۱ مارس سال جاری، جمهوری آذربایجان و ایران یادداشت تفاهمی در مورد ایجاد خطوط راه آهن، بزرگراه، ارتباط و تامین انرژی که منطقه اقتصادی زنگرور شرقی آذربایجان و جمهوری خودمختار نخجوان را از طریق خاک ایران به یکدیگر متصل می کند را امضا کردند. بر اساس این سند، طرح احداث چهار پل بر روی رودخانه آراز و دو خط ریلی و توسعه زیرساخت های ارتباطی و تامین انرژی برای ایجاد کریدور جدید وجود دارد.

به باور کارشناسان، توافق جدید با منافع سیاسی و اقتصادی هر دو کشور در روابط دوجانبه و منافع منطقه ای آنها مطابقت دارد. با توجه به کاهش نقش ایران در مسائل منطقه پس از جنگ دوم قره باغ در سال ۲۰۲۰ و تیره شدن روابط دو کشور در سال ۲۰۲۱، توافق جدید فرصت های جدیدی را برای اعتمادسازی بین جمهوری آذربایجان و ایران ایجاد می کند.

قرارداد سوآپ گاز و توافقنامه حمل و نقل جدید ممکن است به کاهش تنش ها و ارتقای روابط سازنده کمک کند. همچنین وابستگی متقابل سیاسی و اقتصادی ایران و آذربایجان را در کوتاه مدت و میان مدت افزایش خواهد داد. همچنین در چارچوب فرصت های سیاسی منطقه ای، توافق جدید شرایط بهتری را برای هر دو کشور ایجاد می کند تا منافع ملی خود را دنبال کرده و روابط خود را بهبود بخشند.

اولاً، برای ایران، توافق جدید به تثبیت روابط این کشور با آذربایجان و کاهش درک تهدید از مرز شمالی کمک می کند. این عامل برای ایران نقش اساسی دارد؛ به ایران کمک می کند انزوا را بشکند و در مسائل منطقه ای قفقاز جنوبی درگیر شود. دوم اینکه با توافق جدید، ایران نقش ترانزیت بین آذربایجان و ترکیه را ایفا خواهد کرد. از طریق کریدور جدید، تهران ممکن است اهرم خود را در مقابل آنکارا افزایش و نفوذ سیاسی ترکیه در قفقاز جنوبی را متعادل کند.

سوم، احتمالاً ایران یک ارتباط حمل و نقل با روسیه پیدا کند. در واقع فرصتی برای استفاده از راه آهن باکو-تفلیس-کارس (BTK) از طریق ارتباط جدید به ایران خواهد داد که به آن امکان می دهد برای کاهش وابستگی خود به مسیرهای دریایی، پیوند حمل و نقل قفقاز جنوبی را درگیر کند.

برای آذربایجان، کریدور جدید از طریق ایران، جایگزینی برای کریدور زنگرور ایجاد می کند که قرار است از ارمنستان عبور کند. با این توافق جدید، آذربایجان می تواند ارمنستان را تشویق به تسریع مذاکرات صلح و گشایش کریدور زنگرور کند چون کریدور جدید ارمنستان را دور می زند و آن را از مسیر حمل و نقل منطقه ای منزوی می کند.

علاوه بر این، کریدور جدید ممکن است رقابتی بین ایران و ارمنستان برای تبدیل شدن به کشورهای ترانزیتی ایجاد کند و این وضعیت موقعیت آذربایجان را در مقابل دو کشور تقویت می کند. آذربایجان همچنین از طریق مسیر کوتاه تری به نخجوان متصل خواهد شد. علاوه بر این، می تواند ارتباط خود با ترکیه را از طریق سرزمین های ایران و گرجستان تقویت و متنوع کند.

در نهایت، آذربایجان می تواند نفوذ روسیه بر پروژه های حمل و نقل منطقه ای را کاهش دهد. برخلاف کریدور زنگرور که سرویس های امنیتی فدرال روسیه آن را کنترل می کنند، هیچ شخص ثالثی مسیر جدید را کنترل نخواهد کرد.

توافق جدید به طور مثبت به روابط اقتصادی آذربایجان و ایران و موقعیت منطقه ای آنها کمک می کند. از نظر روابط اقتصادی دوجانبه، حجم مبادلات تجاری بین دو کشور در سال ۲۰۲۱ بیش از ۵۳۰ میلیون دلار بوده است. پیوندهای ارتباطی جدید می تواند هزینه های حمل و نقل را کاهش دهد و تجارت را تقویت کند.

علاوه بر این، ساخت راه آهن و جاده ها اثر سرریزی دارد که به ایجاد مشاغل جدید برای هر دو طرف کمک می کند. این عامل برای ایران ضروری است چون در شرایط افزایش قیمت مواد غذایی و سایر مسائل اقتصادی، ایجاد فرصت های شغلی جدید می تواند به تهران برای تامین ثبات خود کمک کند.

تقویت موقعیت ژئواکونومیک کشورها

اول اینکه تهران از هزینه های ترانزیت برخوردار خواهد شد که به اقتصاد ایران کمک می کند. بر اساس گزارش ها، هر تن کالای ترانزیت شده از ایران برابر با هر بشکه نفت صادراتی است. هر تن کالایی که از خاک ایران عبور می کند تقریباً ۱۰۰ دلار بوده که نزدیک به قیمت یک بشکه نفت است. علاوه بر این، ایران از طریق پیوندهای ارتباطی جدید می تواند موقعیت خود را به عنوان کریدور تجاری شرق به غرب بین آذربایجان و ترکیه تقویت کند.

ثانیاً، به لطف ارتباط راه آهن با آذربایجان، تهران با روسیه نیز ارتباط فیزیکی خواهد داشت. به این ترتیب، شرکت های ایرانی ممکن است از حداکثر مزیت توافق تجاری ترجیحی بین جمهوری اسلامی ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا تحت نفوذ مسکو برخوردار شوند.

برای آذربایجان، یک خط ریلی جدید می تواند بازسازی منطقه قره باغ را تسریع بخشد، چون توسعه زیرساخت های سخت و نرم، جذابیت این منطقه را برای شرکت های بین المللی افزایش می دهد. به هر حال، بهبود حمل و نقل هزینه را کاهش می دهد، به پیش بینی پذیری زمان رسیدن کالا کمک می کند و مزایا را افزایش می دهد.

کریدور جدید می تواند به آذربایجان کمک کند تا مسیرهای خود را متنوع و ظرفیت حمل و نقل خود را از طریق تجارت شرق و غرب افزایش دهد. در دوران افزایش تحریم ها علیه روسیه و عدم تمایل شرکت های بین المللی به استفاده از روسیه به عنوان کشور ترانزیتی برای صادرات کالاهای خود از چین به اتحادیه اروپا، ایجاد کریدور جدید از طریق ایران اهمیت استراتژیک و اقتصادی باکو و تهران را افزایش می دهد. ممکن است فرصتی برای آنها ایجاد کند تا نقشی کلیدی در تجارت شرق و غرب داشته باشند.

با وجود فرصت های متفاوت کریدور جدید، آینده این پروژه به روابط آذربایجان و ارمنستان بستگی دارد. اخیراً الهام علی اف، رئیس جمهور آذربایجان اشاره کرد که هر دو کشور در مورد افتتاح کریدور زنگرور به توافق رسیدند درحالیکه طرف ارمنی آن را انکار می کند.

اگر مذاکرات صلح باکو و ایروان به نتیجه برسد و کریدور زنگرور باز شود، در اهمیت اقتصادی و استراتژیک گذر جدید از ایران تردید وجود خواهد داشت. به همین دلیل است که روابط آذربایجان و ارمنستان ممکن است آینده یک کریدور جدید بین آذربایجان و ایران را تعیین کند.

نتیجه

توافق جدید بین جمهوری آذربایجان و ایران می تواند به آنها در کاهش تنش، ثبات روابط و تقویت روابط اقتصادی دوجانبه کمک کند. علاوه بر این، فرصت هایی را برای روابط دوجانبه آنها ایجاد می کند و به آنها اجازه می دهد موقعیت منطقه ای سیاسی و اقتصادی خود را در قفقاز جنوبی تقویت کنند. در کوتاه مدت، توافق جدید به هر دو کشور اجازه می دهد تا از مزایای مالی برخوردار شوند و تعادل قوا را در قفقاز جنوبی ثابت نگه دارند. در میان مدت، این کریدور موقعیت ترانزیتی کشورها را تقویت و فرصتی برای ایفای نقش های کلیدی در تجارت شرق و غرب ایجاد می کند.

توحید ورستان - کارشناس مسائل قفقاز